

Uusi Jalostuksen tavoiteohjelma

Ruotsinlapinkoira

2025–2029

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 16.03.2024
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 08.10.2024

Sisällys

1. YHTEENVETO	3
2. RODUN TAUSTA	4
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	5
4. RODUN NYKYTILANNE	7
4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja	7
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöomaisuudet	11
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	11
4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	11
4.2.3 Käyttö- ja koeomaisuudet	13
4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen	14
4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	15
4.3 Terveys ja lisääntyminen	16
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	16
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat	16
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	19
4.3.4 Lisääntyminen	19
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	20
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	20
4.4 Ulkomuoto	20
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	22
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	23
6.1 Jalostuksen tavoitteet	23
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	24
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	24
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	24
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	25
7. LÄHTEET	25
8. LIITTEET	25

1. YHTEENVETO

Ruotsinlapinkoira on alkukantainen rotu ja perusrakenteeltaan normaali koira, jossa tulee säilyttää elinvoimaisuus ja yleinen hyvä terveys. Ruotsinlapinkoiran tulee olla älykäs, rohkea, rauhallinen ja oppimishaluinen, ystävällinen ja uskollinen. Lappalaisrotujen jalostuksesta ovat aiemmin vastanneet poromiehet. Heille tärkeintä oli koiran kyky selviytyä työtehtävässään poropaimenena. Koirien tuli kyetä paimentamaan isojakin porotokkia ja joskus jopa puolustamaan niitä susilta, joten koirista täytyi löytyä myös kovuutta tähän tehtävään. Ulkonäkö ei sinänsä ollut oleellinen, mutta monet uskoivat tiettyjen ulkonäköpiirteiden liittyvän hyviin käyttöominaisuuksiin. Pohjoisen ankarat olot sekä rasittava työ asettivat tiettyjä vaatimuksia koirien fyysisille ominaisuuksille, koska vain rakenteeltaan kestävät koirat selvisivät työssä. Koirien karvapeite tuli olla riittävän suojaava kylmyyttä, kosteutta sekä sääskiä vastaan.

Ruotsinlapinkoirilla on yleensä hyvät lisääntymisominaisuudet; keinosiemennykset ja keisarileikkaukset ovat melko harvinaisia. Erinomaista kykyä lisääntyä luonnollisesti tulisi vaalia myös tulevaisuudessa.

Jalostustavoitteena on geenipohjan laajentaminen siten, että huomioidaan siitokseen käytettävien urosten sukulaissuhteet ja kiinnitetään huomiota siihen, ettei hukataisi vähän käytettyjä sukuja. Narttujen osalta on kiinnitettävä huomiota erisukuisten yksilöiden käyttöön ja yhteistyöhön muiden maiden kanssa.

Rodun alkuperäinen käyttötarkoitus poropaimenena on vähentynyt ja nykyisin ruotsinlapinkoira on monipuolinen seura- ja harrastuskoira. Aktiivinen luonne tulisi säilyttää jalostuksessa.

Keskeisimmät jalostustavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi

Luonne ja käyttäytyminen	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Tavoitteena lisätä tietoutta ruotsinlapinkoiran luonneominaisuuksista	Suosituksena on käyttää jalostukseen hyväluonteisia koiria

Terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Tavoitteena saada terveystutkittua myös niitä ruotsinlapinkoiria, jotka eivät ole jalostuskäytössä	Tiedottaminen terveystutkimusten tärkeydestä

Rakenteen ja anatomian terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Ylläpitää rodun tervettä rakennetta	Jalostukseen käytetään rakenteeltaan terveitä koiria

Jalostuspohja	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Tavoitteena saada käyttöön mahdollisimman monia eri koiria jalostukseen	Yhteistyö kasvattajien välillä Yhteistyö rodun kotimaan sekä muiden maiden rotujärjestöjen ja kasvattajien kanssa

Pentueiden rekisteröintiin vaikuttavat ehdot

Ruotsinlapinkoiralla ei vielä ole PEVISA-ohjelmaa. Pentueet rekisteröidään Kennelliiton sääntöjen mukaan.

2. RODUN TAUSTA

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Rotu on saanut alkunsa nykyisen Saamen pohjoiskalotista, johon kuuluu nykyään alueita Pohjois-Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Luoteis-Venäjällä, joissa sitä on käytetty paimen-, vahti-, ja metsästyskoirana. Ruotsinlapinkoiran sanotaan olevan yksi nykypäivän alkukantaisimmista koiraroduista maailmassa. Rotu on myös yksi Ruotsin kansallisroduista.

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Rotu herätti kiinnostusta varhain, ja ensimmäinen ruotsinlapinkoira rekisteröitiin jo vuonna 1889 Ruotsin Kennelliiton kantakirjaan ensimmäisenä rotuna. Rotua kutsuttiin silloin nimillä lapinpystykorva sekä norwegian finnehund.

Rodun ensimmäinen rekisteröity koira oli Halli Tärendöstä (kylä Pohjois-Ruotsissa). Halli oli väriltään punaruskea valkoisin merkein. Halli oli syntynyt 1884 ja oli siis rekisteröitäessä 5-vuotias uros. Halli sai toisen palkinnon Göteborgin näyttelyssä 1891.

Ensimmäinen rotumääritelmä hyväksyttiin vuonna 1935 ja Ruotsin Kennelliitto samalla julkaisi lehdessään myös artikkelin rodun sopeutuvaisesta luonteesta kuvineen, minkä johdosta ruotsinlapinkoira saavutti laajempaa suosiota myös perhekoirana Ruotsissa. Vuonna 1936 lapinkoiria rekisteröitiin 85 kappaletta. Seuraavien parin vuosikymmenen aikana rekisteröintimäärät laskivat, vain noin 20 pentua vuodessa. Tuolloin sallittiin paljon värejä ja vielä 1930-luvulla oli paljon valkoisia, mutta myöhemmin valkoisia pidettiin ei-toivottuina, koska niiden epäiltiin olevan samojeditaustaisia. 1950-luvulla paroni Carl Leuhusen aloitti tavoitteellisen rodunjalostuksen yhdessä Mary Stephensin kanssa. 1960-luvulla rekisteröityjen koirien määrä oli noussut lähes 130 pentuun vuodessa, ja aktiivisia kasvattajia oli noin kymmenen. 1970-luku oli rodun huippuvuotia, jolloin rekisteröitiin noin 300 pentua vuodessa; 1973 oli rodun historian kärkipäessä 368 rekisteröidyllä pennulla. Rekisteröintimäärät laskivat 1990-luvulla ja jatkoivat laskuaan 2000-luvulla, jolloin se oli vain noin 100 pentua vuodessa.

Tyyppin suhteen rotu ei ole juurikaan muuttunut sen jälkeen, kun se rekisteröitiin kantakirjaan noin 140 vuotta sitten. Koko, turkin määrä ja mittasuhteet ovat suurelta osin pysyneet samoina. Myös luonteeltaan rotu on säilynyt hyvin samanlaisena; ensimmäisiä tunnettuja yksilöitä kuvattiin jo silloin valppaiksi ja älykkäiksi yhden ihmisen koiriksi, jotka olivat ominaisuuksiltaan kestäviä, terveitä ja

pitkäjänteisiä, pohjoisen ilmaston säänkestäviä koiria. Suurin muutos rotumääritelmässä ajan saatossa on ollut värien ja merkkien rajaaminen suppeammaksi. Rotu on useaan otteeseen käynyt läpi kausia, jolloin rekisteröintimäärät ovat laskeneet, mikä on johtanut geneettisiin pullonkauloihin ja tuonut haasteensa nykypäivän rodun kasvattamiseen. Tätä taustaa vasten rodun kasvattajat Ruotsissa ovat nähneet tärkeimmäksi päämääräkseen uudessa rodunjalostusstrategiassa (RAS 2022) rodun geneettisen variaation säilyttämisen.

Sukulaisrodut, joiden kanssa yhteinen kehityshistoria

Samoja alkukoiria löytyy lapinporokoirasta ja suomenlapinkoirasta, jotka ovat lähtöisin samalta maantieteelliseltä sijainnilta sekä samaan käyttötarkoitukseen käytettyjä koiria.

Eri linjat

Ruotsinlapinkoira on aina ollut harvinainen rotu ja mitään eri linjoja ei ole ollut. Rodun populaatio on tällä hetkellä vain 1200 yksilöä koko maailmassa.

Ensimmäiset koirat Suomessa, koiramäärän kehitys

KoiraNetin mukaan ensimmäinen Suomeen tuotu ruotsinlapinkoira oli Renfjällets Kvanna vuonna 1966. KoiraNetin tietoihin perustuen rotua on kasvatettu maassamme 1970-luvulta alkaen: kennel Jiellak (3 pentuetta vuosina 1976–1983) sekä muutamia yksittäisiä kennelnimettömiä pentueita tuontikoirilla. 1990-luvulla alkoi rodun kasvatus maassamme pienen tauon jälkeen uudelleen: pentuja syntyi kenneleissä Care Bears (11 pentuetta vuosina 1993–2011), Namisan (5 pentuetta 1992–1997), Little Honeys (4 pentuetta 1994–2001), Pompparinniityn (3 pentuetta 1996–1998) sekä Tepantorpan (1 pentue 1995). Tultaessa 2000-luvulle Lahukan kenneliin syntyi yksi pentue 2007 ja Korpikartanon kenneliin yhdet pennut 2008 ja 2010.

Tämän jälkeen on pentuja syntynyt 2015–2022 peräti kahdeksaan uuteen kenneliin, joista osaan useampia pentueita ja rodun rekisteröintimäärät näyttävät olevan kasvussa Suomessa. Suomessa on vuosina 2012–2022 rekisteröity yhteensä 108 ruotsinlapinkoiraa, joista Suomessa syntyneitä 86 yksilöä sekä tuonteja 22 yksilöä. Suomen Kennelliiton rekisteröimättömiä tuonteja on maassamme muutamia yksilöitä, mutta tarkkaa lukumäärää ei tiedetä.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Suomen Lapinkoirayhdistys perustettiin vuonna 1970. Yhdistys kuului vuoteen 1980 asti Suomen Seurakoirajärjestön alaisuuteen ja vuodesta 1980 rotua harrastavana yhdistyksenä Suomen Pystykorvajärjestöön.

Vuonna 1993 yhdistyksen nimi muuttui Lappalaiskoirat ry:ksi ja suomenlapinkoiran lisäksi yhdistyksen alaisuuteen tulivat ruotsinlapinkoira sekä lapinporokoiria koeajalla. Vuonna 1998 Lappalaiskoirat ry hyväksyttiin rotujärjestöksi ja sen alaisuuteen rodut lapinporokoiria, ruotsinlapinkoira ja suomenlapinkoira.

Lappalaiskoirat ry:n organisaatiokaavio

Rotujärjestön jäsenmäärä ja sen kehitys

Lappalaiskoirat ry:n jäsenmäärä on viime vuosina vakiintunut n. 3700 jäsenen tasolle. Yhdistyksen alaisuudessa toimii myös alaosastoja, jotka omalta osaltaan tekevät rotua tunnetuksi.

Lappalaiskoirat ry julkaisee neljästi vuodessa ilmestyvää Lapinkoira-lehteä, josta löytyy mm. sekä rotukohtaisia että yleisesti koiria koskevia artikkeleja, haastatteluja, harrastustuloksia ja jalostukseen liittyvää asiaa. Vuoteen 2010 asti yhdistys julkaisi painettua vuosikirjaa, joka sisältää mm. näyttelyarvostelut ja harrastustuloksia. Vuoden 2010 jälkeiset arvostelut ja tulokset on kirjattu julkiseen vuosikirjatietokantaan, joka löytyy osoitteesta <http://vuosikirja.lappalaiskoiragalleria.org>. Yhdistyksellä on oma pentuvälitys sekä verkkokauppa, jonka kautta myydään mm. Lapinkoira-aapista monien muiden tuotteiden ohella. Yhdistyksellä on myös omat kotisivut osoitteessa www.lappalaiskoirat.fi, Facebook-sivu sekä Instagram- ja YouTube-tilit.

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Ruotsinlapinkoiran jalostustoimintaa ohjaa Lappalaiskoirat ry:n hallituksen nimittämä jalostustoimikunta. Hallitus nimittää vuosittain jalostustoimikunnan jäsenet järjestäytymiskokouksessaan. Jalostustoimikunnassa on noin kuusitoista jäsentä.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on antaa jalostusneuvontaa ja käsitellä urostiedusteluja, antaa koirien omistajille heidän pyynnöstään koiriensa suvun terveystietoja sekä kerätä, tilastoida ja julkaista ruotsinlapinkoiran terveyteen liittyvää tietoa mm. Lapinkoira-lehdessä, yhdistyksen kotisivuilla sekä [Lappalaiskoiratietokannassa](#). Jalostustoimikunta seuraa rodussa todettujen sairauksien ja vikojen esiintyvyyttä ja tiedottaa niistä. Jalostustoimikunta järjestää myös erilaisia jalostusaiheisia tapahtumia (esimerkiksi jalostustarkastuksia) ja osallistuu metsästys- ja paimenpystykorvien vuosittaisille Jalostuspäiville Kuopiossa. Lisäksi jalostustoimikunta käsittelee poikkeuslupa-anomuksia, antaa lausuntoja rekisterien välisiin siirtoanomuksiin sekä tekee rotuunottoesityksiä Suomen Kennelliitolle. Jalostustoimikunta myös ylläpitää jalostukseen tarjolla olevien urosten listaa. Lisäksi jalostustoimikunnan työkuvaan kuuluu kommunikointi erilaisten yhteistyötahojen, kuten Suomen Kennelliiton ja Luonnonvarakeskuksen kanssa, sekä ulkomaalaisten kasvattajien konsultointi.

Lappalaiskoirat ry julkaisee jalostustoimikunnan tekemää, uusille pennunomistajille suunnattua Lapinkoira-aapista, joka on käännetty myös englannin kielelle. Jalostustoimikunnan tehtävä on ensisijaisesti antaa tietoa ja neuvontaa kasvattajille. Vastuu päätöksistä ja yhdistelmien suunnittelusta on kuitenkin aina kasvattajalla.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

”Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä.

Haitat alkavat näkyä, kun sukusiitosaste ylittää 10 %

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Tätä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

Sukusiitosaste jalostustietojärjestelmässä on muilla, kuin kotimaisilla roduilla laskettu puutteellisen sukupolvitiedon mukaan, joten se on aliarvio rodun todellisesta tilanteesta. Sen kehitymissuuntaa on kuitenkin tärkeää seurata.”

Lähde: MMT Katariina Mäki 5.8.2013, <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja>

Taulukko 1. Vuositilasto – rekisteröinnit 2013-2022 (KoiraNet 17.11.2023)

Vuositalasto - rekisteröinnit

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Pennut (kotimaiset)	16	18	16	12	5	2	9	8		
Tuonnit	1	1	2	3	3	2	1		5	2
Rekisteröinnit yht.	17	19	18	15	8	4	10	8	5	2
Pentueet	3	3	4	2	1	1	2	1		
Pentuekoko	5,3	6,0	4,0	6,0	5,0	2,0	4,5	8,0		
Kasvattajat	3	3	2	2	1	1	2	1		
jalostukseen käytetyt eri urokset										
- kaikki	3	3	2	2	1	1	2	1		
- kotimaiset		1								
- tuonnit	1	1	2	1	1	1	1	1		
- ulkomaiset	2	1	0	1	0	0	1	0		
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 4 kk	6 v 11 kk	8 v 7 kk	5 v 7 kk	7 v	3 v 10 kk	5 v 7 kk	1 v 9 kk		
jalostukseen käytetyt eri nartut										

- kaikki	3	3	4	2	1	1	2	1
- kotimaiset	2		3		1		1	
- tuonnit	1	3	1	2		1	1	1
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 9 kk	3 v 4 kk	3 v 1 kk	2 v 4 kk	3 v 4 kk	3 v 9 kk	4 v 2 kk	2 v 10 kk
Isoisät	6	5	6	3	2	2	4	2
Isoäidit	6	5	5	3	2	2	4	2
Sukusiitosprosentti	0,07%	0,95%	2,03%	0,25%	4,96%	1,37%	1,05%	0,00%

Rekisteröintimäärät Suomessa

Viiden viime vuoden aikana ruotsinlapinkoirien rekisteröinti on lisääntynyt selvästi ollen tällä hetkellä lähempänä kahtakymmentä sen aiemmin ollessa alle kymmenen. Joinakin vuosina rekisteröinnit ovat olleet pelkkien tuontikoirien varassa. Vuodesta 2019 lähtien Suomessa on syntynyt vähintään kaksi ruotsinlapinkoirapentuetta vuosittain, pentuekoon ollessa keskimäärin viisi pentua.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Ruotsinlapinkoiria tuodaan Suomeen Ruotsista ja Norjasta muutamia yksilöitä vuosittain.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Ruotsinlapinkoirauroksia on käytetty jalostukseen vaihtelevasti keskimäärin 4-8 vuoden iässä. Nartut ovat keskimäärin 2-4-vuotiaita.

Tietoa sukusiitoksesta

”Sukusiitosasteella tai -prosentilla tarkoitetaan todennäköisyyttä sille, että yksilön geenipari sisältää geenistä kaksi samaa versiota eli alleelia, jotka ovat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia eli kahden erilaisen alleelin muodostamia. Silloin haitalliset, usein väistävasti periytyvät alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä. Sukusiitosasteen nousu siis lisää yksilön riskiä sairastua perinnöllisiin sairauksiin tai ilmentää muita perinnöllisiä vikoja.” (Mäki, www.kennelliitto.fi)

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Ruotsinlapinkoirien sukusiitosprosentti on melko matala, joten yhdistelmissä ei ole käytetty koiria, jotka olisivat liian läheistä sukua keskenään.

Taulukko 2. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 11 urosta

#	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus ▼	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	QANUK'S BLACK SAM 2011	3	16	18,60%	19%	1	2	3	16
2	RENLUNDENS ÄTNO 2012	4	13	15,12%	34%	1	2	4	13
3	RENLUNDENS THULE 2013	1	8	9,30%	43%	2	8	1	8

4	TIMMY 2010	1	7	8,14%	51%	7	18	1	7
5	RENLUNDENS TOR 2013	2	7	8,14%	59%	1	7	2	7
6	LAPPELEIKENS BALDER 2014	1	7	8,14%	67%	4	19	1	7
7	WIELGAT VIIRKO BEARAS BEANA 2014	1	7	8,14%	76%	0	0	1	7
8	BJØRKHEIMTOPPENS FLUFFY ALBERT 2020	1	6	6,98%	83%	0	0	1	6
9	LOBIZACKS Z COZZMO 2015	1	5	5,81%	88%	0	0	1	5
10	SNOW TEAM'S OAHPALAS 2016	1	5	5,81%	94%	0	0	1	5
11	PREZIZE BISSE 2017	1	5	5,81%	100%	0	0	1	5

Neljää urosta on käytetty tuottamaan 50 % ajanjakson pennuista. Uroksista vain yksi (Snow Team's Qahpalas) on Suomessa syntynyt ja suurin osa uroksista myös asuu Ruotsissa tai Norjassa. Mukana on yksi veljespari: Renlundens Thule ja Renlundens Tor, sekä isä-poika-pari Timmy ja Snow Team's Quahpalas. Qanuk's Black Samin osuus nousee 18,6 %, mutta pentumäärä on pysynyt kuitenkin 16 kappaleessa.

Taulukko 3. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 13 narttua

#	Narttu	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus ▼	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	CAHPES PEPZI 2012	2	15	17,44%	5	21	2	15
2	CAHPES WALLA 2017	2	14	16,28%	1	5	2	14
3	CAHPES WANJA 2017	2	10	11,63%	1	7	2	10
4	SIDMARKENS JASKA 2018	1	8	9,30%	0	0	1	8
5	SNOW TEAM'S OARRIMUORJI 2016	2	8	9,30%	0	0	2	8
6	ÅRBBOLA'S QULI 2017	1	6	6,98%	0	0	2	12
7	HERDING INSTINCT'S ÄLVA ÄLSKVÄRD 2019	1	6	6,98%	0	0	1	6
8	ATACIARA MOONDANCE 2019	1	5	5,81%	0	0	1	5
9	SNOW TEAM'S LH MEARKKALAS 2015	1	5	5,81%	1	2	1	5
10	SNOW TEAM'S LH MIEHTA 2015	1	3	3,49%	0	0	1	3
11	SIDMARKENS ENSI 2013	1	2	2,33%	0	0	1	2
12	SNOW TEAM'S PIEGGA 2018	1	2	2,33%	0	0	1	2
13	CARE BEARS FUN CRISPY CANDY 2011	1	2	2,33%	0	0	1	2

Jalostukseen käytetyistä nartuista puolet on Suomessa syntyneitä, nekin yhtä poikkeusta lukuun ottamatta ensimmäisen polven suomalaisia koiria. Toisessa polvessa vain Cahppes Pepzin pentumäärä nousee merkittäväksi. On kuitenkin otettava huomioon, että lähes kaikkia muita narttuja on käytetty vasta viime vuosina, joten niiden tilastoista ei vielä voida tehdä päätelmiä.

Rodun populaatiot muissa maissa

Ruotsissa on suurin kanta rotua, mutta myös Norjassa rekisteröidään koiria lähes yhtä paljon. Kannat näissä maissa pohjaavat samaan taustaan, vaikka linjat saattavat olla hieman eriytyneet.

Taulukko 4. Rekisteröinnit Norjassa ja Ruotsissa 2018–2023

Rekisteröinnit	Norja	Ruotsi
2018	48	59
2019	65	76
2020	65	97
2021	85	88
2022	59	55
2023	30	67

Yhteenveto rodun jalostuspohjan laajuudesta

Rodun jalostuspohja Suomessa on hyvin pieni. Jalostus on täysin riippuvaista ulkomaisista koirista.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Rodulla on hyvin pieni kanta Suomessa. Käytännössä suuri osa Suomessa asuvista koirista on sukulaisia keskenään.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmän mukaan ruotsinlapinkoiran tulee olla luonteeltaan eloisa, valpas, ystävällinen ja uskollinen. Ruotsinlapinkoira on erittäin tarkkaavainen, sävyisä ja työskentelyhaluinen. Hyvien paimenkoiraominaisuuksiensa ansiosta se oli erittäin hyödyllinen poronhoidossa. Nykyään ruotsinlapinkoirat ovat enimmäkseen monipuolisia seura- ja harrastuskoiria. Ruotsinlapinkoiria käytetään edelleen jonkun verran myös työkäytössä porotiloilla ja koirat toimivat hyvin eli paimennusominaisuudet ovat säilyneet vahvana rodussa. Lisäksi yksittäisiä ruotsinlapinkoiria on käytetty myös metsästyksen viime vuosina. Ruotsinlapinkoirat ovat helposti koulutettavia, kestäviä ja sitkeitä. Rotu on hyvin monipuolinen ja soveltuu moniin eri harrastuslajeihin. Rotumääritelmässä hylkääviä luonteenpiirteitä ovat liiallinen arkuus tai vihaiisuus.

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Tilanne luonteissa tänä päivänä

Ruotsinlapinkoirat ovat avoimia ja ystävällisiä luonteeltaan. Ne ovat myös kohtuullisen vilkkaita keskimäärin.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Ruotsinlapinkoiria on sen verran vähän lukumäärältään, että ne eivät ole eriytyneet useammaksi populaatioksi, ja eri maiden koirat ovat käytännössä samaa geneettistä populaatiota eikä eroja koirien luonteissa eri maiden välillä esiinny.

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Luonnetestin ja MH-luonnekuvauksen merkitys rodun jalostuksessa on vähäistä, sillä vain pieni osa populaatiosta on osallistunut näihin. Suomessa luonnetestiin on vuosina 2001–2022 osallistunut yhteensä 13 koiraa. Luonnetesti on alunperin kehitetty virkakoirille ja palveluskoiraroduille, ja varsinkin muiden rotujen tuloksia arvioidessa ei ole syytä katsoa testin kokonaispistemäärää vaan eri osioiden tuloksia.

Selitykset alla olevan luonnetestitulostaulukon arvoille, koirien määrä on suluisia.

Toimintakyky: pieni (4), kohtuullisen pieni (3), kohtuullinen (4), hyvä (2)

Terävyys: koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä (3), pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua (6), kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua (4)

Puolustushalu: haluton (1), pieni (7), kohtuullinen, hillitty (5)

Taisteluhalu: pieni (4), kohtuullisen pieni (4), kohtuullinen (4), suuri (1)

Hermorakenne: vähän hermostunut (1), hermostunein pyrkimyksin (2), hieman rauhaton (9), tasapainoinen (1)

Temperamentti: häiritsevän vilkas (1), erittäin vilkas (2), kohtuullisen vilkas (6), vilkas (4)

Kovuus: pehmeä (1), hieman pehmeä (8), kohtuullisen kova (4)

Luoksepäästävyys: luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen (3), hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin (10)

Laukausvarmuus: laukausaltis (1), paukkuärtyisä (1), laukauskokematon (3), laukausvarma (7)

Luonnetestitulokset kuvaavat varsin hyvin ruotsinlapinkoirien keskimääräistä luonnetta.

Ruotsinlapinkoirat ovat vilkkaita, luoksepäästäviä ja avoimia. Rodusta löytyy sekä pehmeitä että kovempia yksilöitä. Toimintakykyä sekä puolustus- ja taisteluhalu löytyy kohtalaisesti, ja testatuilla koirilla hermorakenteet ovat pääosin kunnossa, minkä ansiosta koirat kykenevät työskentelemään paineen alla ja soveltuvat erilaisiin harrastuksiin. Laukausvarmuuden osalta esiintyi myös laukausalttiutta ja paukkuärtyisyyttä, joten rodussa kannattaakin kiinnittää huomiota mahdollisiin ääniarkkuuksiin.

Taulukko 5. Luonnetestitulokset 2001– 2022 (13 koiraa)

	-3	-2	-1	+1/+1a	+1b	+2/+2a	+2b	3
Toimintakyky	0	0	4	4	3	2	-	0
Terävyys	0	0	0	6	3	0	-	4
Puolustushalu	0	0	1	7	-	0	-	5
Taisteluhalu	0	0	4	0	-	4	4	1
Hermorakenne	0	0	1	9	2	1	-	0
Temperamentti	0	0	1 (a)	2	-	6	-	4
Kovuus	0	1	0	8	-	0	-	4
Luoksepäästävyys	0	0	0	0	-	3	0	10
Laukauspelottomuus	0	0	1	1	-	3	-	7

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Ruotsinlapinkoiria käytettiin porojen paimennuksessa apuna. Lisäksi Lapin paimentolaiset käyttivät ruotsinlapinkoiria myös metsästyksen sekä vahtikoirana.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Ruotsinlapinkoira on monipuolinen rotu. Se on aktiivinen, tarvitsee työtä, monipuolista liikuntaa ja myös aivotyöskentelyä. Se on säänkestävä lenkkeilijä, joka sopii eri harrastuslajeihin. Ruotsinlapinkoira on aina siellä missä tapahtuu ja se on helppo motivoida yhdessä tekemiseen, koska ne haluavat työskennellä ihmisten kanssa ja oppivat helposti uusia asioita. Yhtenä haasteena harrastuksissa voi olla häiriöherkkyys. Useat rodun yksilöistä ottavat häiriötä muista koirista treenitilanteissa, mutta ne kykenevät yleensä kuitenkin työskentelemään yhdessä ohjaajansa kanssa. Rotu on myös suhteellisen herkkähaukkuinen, mikä voi tuoda omat haasteensa. Osa koirista ei hauku treenitilanteissa, mutta osa taas haukkuu melko paljonkin, esim. treenien alussa. Rodussa esiintyy lisäksi ääniarkuutta yksittäisillä yksilöillä, mikä voi haitata harrastamista.

Kokeet

Ruotsinlapinkoirien kanssa harrastetaan useita eri lajeja ja koiria on myös kilpaillut ansiokkaasti eri lajeissa ihan ylimpiin luokkiin asti. Viime vuosina ruotsinlapinkoirien kanssa on kilpailtu mm. agilityssa, koiratanssissa (htm ja freestyle), metsästyskoirien jäljestämiskokeissa, palveluskoirakokeissa, rally-tokossa, tokossa ja noseworkissa. Lisäksi ruotsinlapinkoirien kanssa on harrastettu pelastuskoiratoimintaa ja paimennusta. Ruotsinlapinkoiria on helppo motivoida ja varsinkin ruoka toimii hyvänä palkkana lähes kaikilla rodun yksilöillä. Myös lelut/leikkiminen sekä sosiaalinen palkkaus toimii suurimmalla osalla rodun yksilöistä.

Taulukko 6. Viralliset koekäynnit 2012–2022, suluissa koirien määrät

	Agility	HTM	FS	BH	Mejä	NW	Paim-T	PK	Rally-toko	Toko
2012	52 (3)	6 (2)	6 (2)	0	0	-	0	0	-	8 (4)
2013	53 (2)	9 (2)	3 (2)	0	0	-	0	0	-	0
2014	27 (1)	11 (2)	9 (2)	5 (5)	0	-	0	0	17 (6)	11 (3)
2015	17 (1)	6 (2)	4 (1)	1	0	-	0	0	12 (6)	0
2016	28 (1)	3 (1)	2 (1)	2 (2)	4 (1)	-	0	0	2 (1)	2 (1)
2017	12 (1)	10 (2)	10 (2)	0	5 (1)	-	0	1	10 (3)	1
2018	4 (1)	7 (2)	9 (2)	1	5 (1)	-	0	1	11 (3)	3 (1)
2019	5 (1)	11 (3)	6 (2)	1	2 (1)	-	0	4 (3)	7 (3)	4 (1)
2020	8 (1)	6 (2)	4 (1)	0	0	2 (2)	4 (4)	3 (1)	3 (2)	2 (1)
2021	6 (1)	1	4 (2)	0	0	2 (1)	0	1	8 (3)	3 (1)
2022	0	0	0	0	1	0	0	0	7 (4)	2 (1)

Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Ruotsinlapinkoirien kanssa harrastetaan paljon näyttelyitä ja rodussa onkin useita useampien maiden ja myös kansainvälisiä muotovalioita. 2014–2023 ruotsinlapinkoirilla on 3 EVA (ei voi kaikilta osin arvostella) ja 3 HYL (hylätty) tulosta. Näistä yksikään ei johdu aggressiivisesta käytöksestä, muutamia arvioita liian rauhattomasta käytöksestä, jolloin koiraa ei ole voitu kunnolla tutkia on.

Taulukko 7. Näyttelykäynnit 2010–2022 (ei pentuja)

Vuosi	Näyttelykäynnit yhteensä
2010	117
2011	85
2012	72
2013	62
2014	107
2015	54
2016	68
2017	143
2018	110
2019	94
2020	43
2021	65
2022	150

4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Ruotsinlapinkoira leimautuu perheeseensä voimakkaasti ja niillä esiintyy jonkin verran eroahdistusta, mutta monesti ongelma saadaan koulutuksen avulla häviämään. Yksinoloa olisikin hyvä harjoitella jo heti pennun kotiuduttua ja kasvattajien antaa siihen hyvät neuvot uusille pennunostajille. Epävarmoja yksilöitä ei kannata käyttää jalostukseen. Luonne on tärkeä asia sekä koiran että omistajan elämänlaadun kannalta. Hyvällä hermorakenteella varustetun rohkean koiran kanssa eläminen on helpompaa.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Ruotsinlapinkoirien lisääntyminen on pääsääntöisesti helppoa. Nartut tiinehtyvät helposti, synnyttävät yleensä ongelmattomasti ja ovat hyviä emoja. Toisinaan esim. pienestä pentuekoosta johtuvat isokokoiset pennut voivat aiheuttaa vaikeuksia synnytyksessä. Uroksilla on yleensä hyvä libido ja kokemattomatkin urokset astuvat pääsääntöisesti ongelmattomasti. Joitain epäonnistuneita astutuksia toki esiintyy, tähän voi olla syynä esim. uroksen kokemattomuus tai liian kohtelias luonne.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Ruotsinlapinkoira on sosiaalinen luonteeltaan: sen tulee olla avoin ja ystävällinen vieraita ihmisiä kohtaan. Yksittäisillä koirilla voi esiintyä pientä arkuutta vieraita ihmisiä kohtaan, mutta pääasiassa ruotsinlapinkoirat ovat todella ihmissosiaalisia myös vieraita ihmisiä sekä lapsia kohtaan. Erilaiset hoitotoimenpiteet on yleensä helppo tehdä. Ruotsinlapinkoirien tulisi suhtautua uusiin paikkoihin ja tilanteisiin pelottomasti. Suurin osa koirista onkin todella reippaita ja esim. alusta-arkuutta rodussa esiintyy todella vähän. Ruotsinlapinkoira pääsääntöisesti hyväksyy ainakin vastakkaisen sukupuolen yksilöt, mutta samaa sukupuolta olevia koiria välttämättä ei. Näin on sekä uroksissa että nartuissa. Oman perheen koirat suvaitaan yleensä paremmin kuin vieraat koirat. Ruotsinlapinkoira on reviiritietoinen omalla alueellaan, eikä välttämättä siellä hyväksy vieraita koiria ollenkaan. Rodun yksilöt pysyvät yleensä hyvin omalla pihalla vapaana ollessaan (osa myös yksin ollessaan). Muiden perheen lemmikkien kanssa ruotsinlapinkoirat tulevat pääsääntöisesti hyvin toimeen.

Pelot ja ääniherkkyys

Ruotsinlapinkoirilla on esiintynyt yksittäisiä ääniherkkyystapauksia. Suurin osa rodun yksilöistä ei kuitenkaan varsinaisesti pelkää eri ääniä, vaikka niihin reagoisikin aluksi. Selkeästi ääniarat yksilöt pelkäävät esim. ampumista, raketteja, ukkosta tai äkillisiä kovia ääniä. Yleensä ääniherkkyys voi pahentua iän myötä ja yleistyä useampiin ääniin. Varsinkin ääniin reagoiva emä periyttää helposti ääniarkuuden pennuilleen, jotka viettävät ensimmäiset elinviikkonsa emän hoidossa.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Ikään liittyviä käytöshäiriöitä ei ole tiedossa.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Ruotsinlapinkoirien rakenne on kaikin puolin liioittelematon. Niiden koko on luonnollisen koiraeläimen tyyppiä ja turkki ei ole liioitellun pitkä tai runsas. Rakenteessa ilmenee jonkin verran takaraajojen ulkokierteisyyttä. Rodun rakenne ei aiheuta luonneongelmia.

4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Ruotsinlapinkoirien keskeisimmät luonteen ja käyttäytymisen ongelmat ovat aktiivisuus, reaktiivisuus ja herkkä haukkaisuus. Ominaisuudet, jotka ovat olleet arvokkaita porotilan työkoiralle, ovat ongelmia kaupungistuneessa ympäristössä. Hyvä vahtikoira on reagoinut kaikkeen poikkeavaan, ääniin ja liikkeeseen. Hyvä paimenkoira reagoi liikkeeseen. Hyvä metsästyskoira reagoi hajuihin, ääniin ja liikkeeseen. Kaupungistuneessa ympäristössä kaikki nämä ominaisuudet johtavat helposti ongelmakäytökseen kuten kaikelle haukkumiseen ja kaiken liikkuvan jahtaamiseen. Monet rodun yksilöt haukkuvat esim. vahtiessaan, leikkiessään, innostuessaan tai kohdatessaan jotain uutta. Myös harrastuksissa ruotsinlapinkoirat voivat olla häiriöherkkiä. Tämä voi ilmetä myös vinkumisena (hermostuneisuus) koirien innostuessa tai turhautuessa. Useammat rodun yksilöt lähtevät helposti riistan perään ja osa hakee riistaa myös hajun perusteella. Tämä voi vaikeuttaa koirien ulkoiluttamista vapaana. Erilaiset porotilan yleiskoiralta vaaditut ominaisuudet, joita on vaalittu vuosisatoja, ovat nyt ongelmia, eivätkä ne häviä muutamien vuosikymmenten jalostuksella.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Jalostuksessa tulee kunnioittaa rodun alkuperää ja noudattaa rodun rotumääritelmää.

Ruotsinlapinkoirien luonteen ja käyttäytymisen suhteen täytyy hyväksyä, että rotu soveltuu paremmin rauhallisempaan maalaisympäristöön. Se ei ole välttämättä ihanteellinen ensikoira vilkkautensa, aktiivisuutensa ja reaktiivisuutensa takia. Pennun hankintaa ei tule tehdä hetken mielihoituksesta, vaan pennun peruskoulutukseen tulee sitoutua ja siihen tulee nähdä vaivaa. Näin mahdolliset ongelmakäytökset saadaan ennaltaehkäistyä paremmin. Ruotsinlapinkoira vaatii virikkeitä ja tekemistä. On kuitenkin hyvä muistaa, että myös liian suuri virikkeiden määrä voi vaikuttaa koiraan haitallisesti, jos sen elimistö on koko ajan stressitilassa ja ylikierroksilla.

Jalostuksen tavoite on käyttää hyvällä hermorakenteella varustettuja koiria, jotka selviävät paremmin ympäristön aiheuttamasta paineesta. Suuri vastuu on kasvattajilla, heidän tulisi tunnistaa pentujen luonteet ja löytää niille sopivat kodit sopivasta ympäristöstä.

4.3 Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Ruotsinlapinkoiralla ei ole PEVISA-ohjelmaa.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Lonkkanivelen kasvuhäiriöt

”Koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö on lonkkanivelen kasvuhäiriö, (engl. hip dysplasia, HD). Muutokset alkavat pennun ensimmäisten elinvuokojen aikana. Lonkkanivelen kasvuhäiriö voi johtaa nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymiseen vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriö periytymiseen vaikuttaa useita eri geenejä ja ympäristöllä on vaikutusta tämänhetkisen tutkimustiedon mukaan. Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla.

Lonkkaniveldysplasian arviointiasteikko on esitetty alla. Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.

Suomessa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

- A Ei muutoksia
- B Lähes normaali/rajatapaus
- C Lievä dysplasia
- D Kohtalainen (keskivaikea) dysplasia
- E Vaikea dysplasia

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu lonkkien röntgenkuvaukseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Jalostusarvoindeksissä (BLUP-indeksit) otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusarvoindeksijä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.”

Teksti: ELT Anu Lappalainen Kennelliitto

Suomessa vuosina 2013–2022 lonkat on kuvattu 55 ruotsinlapinkoiralta. Tuona aikana kaikilta suomalaisilta jalostuskoirilta on tutkittu lonkat.

Taulukko 8. Lonkkaniveltilasto 2013–2022 (Koiranet 19.11.2023)

Vuosi	A	B	C	D	E	Yhteensä
2013	1	0	1	0	0	2
2014	2	2	0	0	0	4
2015	1	0	0	0	0	1
2016	0	1	1	0	0	2
2017	5	1	0	0	0	6
2018	1	6	1	0	0	8
2019	0	0	0	0	0	0
2020	3	5	2	1	0	11
2021	0	2	2	1	0	5

2022	5	4	4	1	2	16
Yhteensä	18	21	11	3	2	55

Taulukko 9. Lonkkaniveltilasto prosentteina (Koiranet 19.11.2023)

Vuosi	A	B	C	D	E
2013	50%	0%	50%	0%	0%
2014	50%	50%	0%	0%	0%
2015	100%	0%	0%	0%	0%
2016	0%	50%	50%	0%	0%
2017	83%	17%	0%	0%	0%
2018	12%	75%	12%	0%	0%
2019					
2020	27%	45%	18%	9%	0%
2021	0%	40%	40%	20%	0%
2022	31%	25%	25%	6%	12%
Yhteensä	33%	38%	20%	5%	4%

Vuosina 2010–2020 Svenska Kennelklubben on rekisteröitynyt 535 lonkkatulosta. Suurin osa (92,3 %) näistä on A, B ja C. Agria Breed profile osoittaa, että lonkan kliiniset ongelmat ovat hyvin epätavallisia. Ruotsinlapinkoira on liitetty Svenska Kennelklubbenin terveysohjelmaan ja jalostuskoirilta vaaditaan lonkkien tutkimustulos.

Ruotsinlapinkoirilla lonkkanivelen kasvuhäiriö on yleensä lievää. Vakavia lonkkanivelen kasvuhäiriöitä esiintyy vähän. Lievä lonkkanivelen kasvuhäiriö ei yleensä aiheuta koiralle oireita. Jalostukseen ei suositella käytettävän koiraa, jolla on C:tä huonommat lonkat, ja C-lonkkainen koira tulisi parittaa A- tai B-lonkkaisen koiran kanssa. Jalostuskoirien lähisukulaisten lonkkakuvaustulokset on huomioitava jalostusvalintoja tehtäessä. Ruotsinlapinkoirilla ei ole lonkkaindeksiä käytössä.

Prcd-PRA

Prcd-PRA tarkoittaa etenevää verkkokalvon surkastumaa. Prcd-PRA on silmäsairaus, joka johtaa koiran asteittaiseen sokeutumiseen. Taudin kehittyminen riippuu yksilöstä ja rodusta. Se on perinnöllinen sairaus, jolle on olemassa geneettisiä testejä. Molemmilta vanhemmilta virheellisen geenin saanut koira sairastuu todennäköisesti jossain vaiheessa elämänsä PRA:han.

Rotuun ei synny enää koiria, joilla on prcd-PRA. Ruotsissa on ollut vuodesta 2008 lähtien terveysohjelma, jossa edellytetään, että jalostusnartun geneettinen tila on tiedossa ennen jalostusta. Suomessa Lappalaiskoiratietokantaan on ilmoitettu 56 kpl PRA-tulosta, lisäksi kasvattajat ovat tutkineet epävirallisesti koiriaan.

Patellaluksaatio

Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora takajalka. Vika on periytyvä. Polvilumpion rakennetta säätelevät useat eri geenit, joiden esilletuloa myös ympäristö muokkaa. Muutamilla ruotsinlapinkoirilla on Suomessa tutkittu polvet patellaluksaation varalta ilman löydöksiä. Ruotsissa patellaluksaatiota ei ole tapana tutkia, eikä patellaluksaatiosta ole mainintaa heidän RAS:ssa.

Taulukko 10. Polvitutkimustilasto 2012–2022

Vuosi	0	1	2	3	4	operoitu	Yhteensä
2012	6	0	0	0	0	0	6
2013	2	0	0	0	0	0	2
2014	1	0	0	0	0	0	1
2015	2	0	0	0	0	0	2
2016	1	0	0	0	0	0	1
2017	2	0	0	0	0	0	2
2018	4	0	0	0	0	0	4
2019	1	0	0	0	0	0	1
2020	6	0	0	0	0	0	6
2021	0	0	0	0	0	0	0
2022	3	0	0	0	0	0	3
Yht.	28	0	0	0	0	0	28

Kyynärnivelen kasvuhäiriöt

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi. Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen, että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä.

Teksti: ELT Anu Lappalainen Kennelliitto

Ruotsinlapinkoirilla kyynärniveliä kuvataan vielä vähän. Muutoksia kyynärnivelistä on kuitenkin nähtävissä ja niitä seurattava.

Taulukko 11. Kyynärniveltilasto 2013–2022

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	Yhteensä
2013	4	4	0	0	0	4
2014	1	0	0	0	0	0
2015	8	5	0	0	0	5
2016	10	2	0	1	1	4
2017	5	3	0	0	0	3
2018	6	1	1	0	0	2
2019	16	11	0	0	1	12
2020	17	2	1	0	0	3
2021	19	14	0	0	0	14
2022	19	2	0	0	0	2
Yhteensä	105	44	2	1	2	49

Taulukko 12. Kyynärniveltilasto prosentteina

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3
2013	100%	100%	0%	0%	0%
2014	0%				
2015	62%	100%	0%	0%	0%
2016	40%	50%	0%	25%	25%
2017	60%	100%	0%	0%	0%
2018	33%	50%	50%	0%	0%
2019	75%	92%	0%	0%	8%
2020	18%	67%	33%	0%	0%
2021	74%	100%	0%	0%	0%
2022	11%	100%	0%	0%	0%
Yhteensä	47%	90%	4%	2%	4%

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Taulukko 13. Kuolinsyyt KoiraNet 29.4.2024

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hermostollinen sairaus	4 vuotta 9 kuukautta	1
Kasvainsairaudet, syöpä	11 vuotta 1 kuukautta	8
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	11 vuotta 6 kuukautta	2
Luusto- ja nivelsairaus	3 vuotta 7 kuukautta	1
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	10 vuotta 6 kuukautta	1
Muu sairaus, jota ei ole listalla	0 vuotta 3 kuukautta	1
Sisäeritysrauhasten sairaus	14 vuotta 0 kuukautta	1
Sydänsairaus	3 vuotta 4 kuukautta	2
Tapaturma tai liikennevahinko	1 vuotta 9 kuukautta	3
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	13 vuotta 4 kuukautta	4
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	10 vuotta 6 kuukautta	1
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	10 vuotta 5 kuukautta	16
Kaikki yhteensä	9 vuotta 5 kuukautta	41

Ruotsinlapinkoiran vanhuusikä on tilastossa verrattain korkea 13 v 4 kk ja yleisin menehtymiseen johtava sairaus on jokin kasvainsairaus tai syöpä. Koirien omistajien olisikin tärkeää merkitä jalostustietojärjestelmään koiran kuolinsyy rodun terveyden seurantaa varten.

4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko

Ruotsinlapinkoirien pentuekoko Suomessa vuosina 2013–2022 oli keskimäärin 5,1 pentua. Pentuekoko on rodulle hyvä.

Astumisvaikeudet

Kasvattajille tehdyssä kyselyssä (2023) ei esiinny kuin yksittäisiä vaikeuksia astumisessa. Yleisesti

astutus on onnistunut hyvin kokemattomiltakin uroksilta.

Tiinehtymisvaikeudet

Kasvattajille tehdyssä kyselyssä (2023) ei esiinny kuin yksittäisiä vaikeuksia tiinehtymisessä.

Synnytysongelmat

Kasvattajille tehdyssä kyselyssä (2023) ei esiinny synnytysongelmia

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Kasvattajille tehdyssä kyselyssä (2023) ei esiinny pentujen hoitamiseen liittyviä ongelmia

Pentukuolleisuus, synnynnäiset viat ja epämuodostumat

Kasvattajille tehdyssä kyselyssä (2023) ei esiinny kuin yksittäisiä pentukuolemia.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmiin

Ruotsinlapinkoira on liioittelematon perusrakeinen koira, jolla ei ole anatomisia piirteitä, jotka altistavat sairauksille.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Rodussa ei ole ongelmia terveydessä eikä lisääntymisessä

4.4 Ulkomuoto

Rotumääritelmä

KÄYTTÖTARKOITUS: Poropaimen, nykyään monipuolinen seura- ja harrastuskoira.

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 5 pystykorvat ja alkukantaiset koirat

Alaryhmä 3 pohjoiset vahti- ja paimenpystykorvat

Käyttökoetulosta ei vaadita

LYHYT HISTORIAOSUUS: Ruotsinlapinkoira on pohjoismainen pystykorva, joka on tunnettu Pohjolassa vuosisatojen ajan. Aikaisemmin Lapin paimentolaiset käyttivät sitä porojen paimennukseen, metsästyksen ja vahtikoirana, nykyisin rotu on pääasiassa monipuolinen seurakoira.

YLEISVAIKUTELMA: Ryhdikäs, tyypillinen pystykorva, hieman keskikokoa pienempi.

TÄRKEITÄ MITTASUhteita: Runko on suorakaiteen muotoinen.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Eloisa, valpas, ystävällinen ja uskollinen.

Ruotsinlapinkoira on erittäin tarkkaavainen, sävyisä ja työskentelyhaluinen. Hyvien paimenkoiraominaisuuksiensa ansiosta se oli erittäin hyödyllinen poronhoidossa. Se on hyvin monipuolinen, soveltuu mm. tottelevaisuuskoulutukseen, agilityyn, paimennukseen ja jäljestykseen. Helposti koulutettava, kestävä ja sitkeä.

PÄÄ

Kallo: Hieman leveyttään pitempi. Otsa on pyöristynyt, niskakyhmy ei ole selvästi erottuva.

Otsapenger: Erittäin selvästi erottuva.

Kirsu: Mieluiten hiilenmusta, hyvin tumma tai sopusoinnussa turkin värin kanssa.

Kuono: Hieman yli kolmannes pään koko pituudesta, täyteläinen ja kapenee tasaisesti kohti kirsua. Kuononselkä on suora.

Huulet: Tiiviit. Huulet ja kitalaki ovat voimakkaasti pigmentoituneet.

Leuat / purenta: Leikkaava purenta. Hampaat ovat tasaiset ja hyvin kehittyneet.

Silmät: Kohtuullisen kaukana toisistaan sijaitsevat, asennoltaan lähes vaakasuorat, pyöreät, melko suuret mutta eivät ulkonevat. Ruskeat, mieluiten tummanruskeat ja erittäin ilmeikkäät. Silmäluomet ovat voimakkaasti pigmentoituneet.

Korvat: Kolmionmuotoiset, tyvestään leveät, pienet, pystyt ja kärjistään hieman pyöristyneet. Kaukana toisistaan ja hyvin liikkuvaiset. Taittuneet korvankärjet eivät ole toivottavat, mutta ne eivät ole hylkäävä virhe.

KAULA: Keskipitkä, kuiva ja voimakas.

RUNKO: Tiivis ja hieman säkäkorkeutta pitempi.

Selkä: Vaakasuora, voimakas, lihaksikas ja joustava.

Lanne: Lyhyt ja leveä.

Lantio: Suhteellisen pitkä ja leveä, lihaksikas ja hieman viisto.

Rintakehä: Melko syvä, kyynärpäihin ulottuva, soikea ja suhteellisen pitkä. Viimeiset kylkiluut ovat hyvin kehittyneet. Eturinta on hyvin kehittynyt ja rintalasta selvästi erottuva.

Alalinja ja vatsa: Vatsaviiva on hieman kohoava.

HÄNTÄ: Melko ylös kiinnittynyt, ulottuu ojennettuna kinnerniveleen. Häntä on koiran liikkeessä selälle kiertynyt.

RAAJAT

ETURAAJAT:

Yleisvaikutelma: Lavan ja olkavarren välisen kulmauksen tulee olla riittävän selvä mahdollistaakseen pitkän etuaskelen.

Lavat: Selvästi viistot.

Kyynärpäät: Tiiviisti rintakehän myötäiset.

Kyynärvarret: Suorat, vahvat ja yhdensuuntaiset niin seistessä kuin liikkeessä.

Välikämmenet: Riittävän viistot.

Etukäpälät: Vahvat ja soikeat. Varpaat ovat tiiviisti yhdessä, päkiät kestävät ja joustavat. Käpälät ovat runsaskarvaiset myös päkiöiden välistä. Kynnet ja päkiät ovat hyvin pigmentoituneet.

TAKARAAJAT:

Yleisvaikutelma: Takaraajat ovat polvista ja kintereistä hyvin kulmautuneet, mutta ei liioitellusti.

Reidet: Lihaksikkaat.

Kintereet: Matalat, jotta voimakas työntö olisi mahdollinen.

Väljalat: Kannukset sallitaan.

Takakäpälät: Vahvat ja soikeat. Varpaat ovat tiiviisti yhdessä, päkiät kestävät ja joustavat. Käpälät ovat runsaskarvaiset myös päkiöiden välistä. Kynnet ja päkiät ovat hyvin pigmentoituneet.

LIIKKEET: Keveät, joustavat, maatavoittavat, yhdensuuntaiset ja tehokkaat.

KARVAPEITE

Karva: Runsa kaksinkertainen karvapeite. Peitinkarva ei ole rungonmyötäistä vaan koholla. Aluskarva on tiheää ja kevyesti "krepattua". Karva on lyhyttä päässä ja raajojen etuosassa, pitempää rinnassa, raajojen takaosassa ja hännässä. Hännän karvapeite on tuuheaa, pitkää ja tiheää. Kaulassa karva muodostaa kauluksen. Karvapeite on säänkestävää.

Väri: Yleensä yksivärinen musta, ruskehtava sävy on tyyppillistä samoin kuin "karhunruskeat" sävyt.

Valkoista väriä rinnassa, käpälissä ja hännänpäässä sallitaan.

KOKO JA PAINO:

Säkäkorkeus: Ihannesäkäkorkeus uroksilla 48 cm ja nartuilla 43 cm, sallittu poikkeama 3 cm.
 VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä sen kykyyn suoriutua alkuperäisestä tehtävästään.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- Vihaisuus tai liiallinen arkuus.
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen.
- Epätyypillisuus.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin. Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

Taulukko 14. Rodun koirien näyttelykäynnit

	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Pentuluokka 7-9 kk	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta
Junioriluokka	192 tulosta	38 tulosta	4 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	1 tulosta	235 tulosta
Nuorten luokka	106 tulosta	18 tulosta	2 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	126 tulosta
Avoin luokka	123 tulosta	18 tulosta	4 tulosta	1 tulosta	1 tulosta	1 tulosta	148 tulosta
Käyttöluokka	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta
Valioluokka	297 tulosta	11 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	1 tulosta	1 tulosta	310 tulosta
Veteraaniluokka	73 tulosta	4 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	77 tulosta
Yhteensä	791 tulosta	89 tulosta	10 tulosta	1 tulosta	2 tulosta	3 tulosta	896 tulosta

Rodun koirien jalostustarkastukset

Ruotsinlapinkoiria on jalostustarkastettu toistaiseksi vain kolme koiraa vuosina 2015, 2018 ja 2023.

Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

KÄYTTÖTARKOITUS: Poropaimen, nykyään monipuolinen seura- ja harrastuskoira.

Ruotsinlapinkoiran ulkomuodossa huomioitavia seikkoja käyttötarkoitusta ajatellen ovat turkin määrän pysyminen kohtuullisena ja laadultaan likaa hylkivänä. Rakenteessa kohtuulliset kulmaukset sekä sopusuhtainen koko ovat olleet poropaimenelle oleellisia, jotta koira on pystynyt liikkumaan vaivatta pitkiäkin matkoja.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Rodulla ei ole aiempaa jalostuksen tavoiteohjelmaa.

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Ruotsinlapinkoirista jalostuksen ulkopuolelle jää terveystulosten takia hyvin pieni osuus. Jalostukseen käytetään lähes joka pentueesta vähintään yhtä, mutta yleisesti useampaa koiraa. Lukumäärät rodussa ovat niin pieniä, että yhdenkin koiran merkitys korostuu ja kaikkia näitä tulisi tarkastellakin kokonaisuutena muiden maiden kanssa.

Jalostussuosittelujen ajantasaisuuden arviointi

Lappalaishkoirat ry:n jalostuskriteereissä ruotsinlapinkoiralle on otettu kantaa silmämuutoksiin, lonkkatuloksiin sekä Pompen tautiin.

Silmätutkimuksia PRA-geenitestistä lukuun ottamatta on alettu tekemään enemmän erityisesti jalostuskoirille. Edelleen kuitenkin käytetään paljon myös tutkimattomia koiria.

Lonkkatuloksella D tai E oleva koira ei täytä jalostuskriteerejä. Tämä ei ole ollut rodussa ongelma.

#	Uros	synt.	Pennut				Lonkat				Silmät			
			Pentu_eet	Yh-teensä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkit-tu	Sai-ras	Tutkit-tu %	Sai-ras %	Tutkit-tu	Sai-ras	Tutkit-tu %	Sai-ras %
1	C.I.B. QANUK'S BLACK SAM	2011	3	16	0	2	6	5	38%	83%	1	0	6%	*
2	MVA RENLUNDENS ÄTNO	2012	4	13	0	2	12	6	92%	50%	8	2	62%	25%
3	MVA RENLUNDENS THULE	2013	1	8	0	8	5	0	62%	0%	0	0	0%	*
4	MVA RENLUNDENS TOR	2013	2	7	0	7	5	2	71%	40%	5	0	71%	0%
5	MVA BJØRKHEIMTOPPENS FLUFFY ALBERT	2020	1	6	0	5	2	2	33%	100%	2	0	33%	0%
6	C.I.B. SNOW TEAM'S OAHPALAS	2016	1	5	0	0	4	1	80%	25%	3	0	60%	0%
7	JMVA JOENKULMAN DENIS	2022	1	5	5	0	0	0	0%	*	0	0	0%	

2012–2022 syntyneiden urosten jälkeläistilasto, jossa on urosten jälkeläisille tehty lonkka- ja silmätutkimukset (urosten muut, kuin valiotittelit, on poistettu)

Uroksista kahdella, MVA Bjørkheimtoppens Fluffy Albert ja JMVA Joenkulman Denis, on C-lonkat (29 %), muilla A tai B. Kynäntutkittuja on 5 (71 %), joilla kaikilla tulos 0/0. Myös silmälausunnot tutkituilla 4 (57 %) uroksilla on terveet.

Pompen tautia tutkitaan ruotsinlapinkoirilta nykyisin hyvin vähän, koska tapauksia ei ole Pohjoismaissa ollut vuosiin. Esimerkiksi rodun kotimaassa ei tutkimista enää suositella erityisesti.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Ruotsinlapinkoiran jalostuspohja Suomessa on hyvin kapea. Koiria on vähän ja nekin ovat suurelta osin sukua toisilleen. Jalostuspohjaa voidaan laajentaa tuomalla jalostuskoiria sekä käyttämällä erisukuisia ulkomaisia uroksia jalostukseen. Jalostuspohjan kapeus huolestuttaa myös rodun alkuperämaassa.

Käyttäytyminen ja luonne

Jalostuksen tavoite on käyttää hyvällä hermorakenteella varustettuja koiria, jotka selviävät paremmin

ympäristön aiheuttamasta paineesta. Suuri vastuu on kasvattajilla, heidän tulisi tunnistaa pentujen luonteet ja löytää niille sopivat kodit sopivasta ympäristöstä.

Terveys ja lisääntyminen

Ruotsinlapinkoirilla on yleensä hyvät lisääntymisominaisuudet; keinosiemennykset ja keisarileikkaukset ovat melko harvinaisia. Erinomaista kykyä lisääntyä luonnollisesti tulisi vaalia myös tulevaisuudessa.

Ulkomuoto

Ruotsinlapinkoiran ulkomuoto tulisi pitää rotumääritelmän mukaisena.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Lappalaiskoirien jalostuskriteerit 1.1.2024 alkaen

Jalostukseen ei saa käyttää:

- tiettävästi vihaista koiraa tai Kennelliiton virallisella kaavakkeella vihaiseksi raportoitua koiraa

Jalostukseen ei suositella:

- koiraa, jolla on erityisen suuri sairastumisriski

- kivesvikaista koiraa

- ylä- tai alapurentaista koiraa

- yhdistelmää, jonka kahdeksan polven sukusiitosprosentti ylittää Kennelliiton

jalostustietojärjestelmässä 6,25 %

- uusintayhdistelmää. Uusintayhdistelmän veroisiksi katsotaan myös seuraavat yhdistelmät:

pentuesisarusten yhdistäminen samaan partneriin

vanhemman ja sen jälkeläisen yhdistäminen samaan partneriin

Lappalaiskoirat ry ylläpitää rodun [jalostussuosituksia](#).

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Jalostuspohja

Jalostuspohjaa pyritään pitämään kohtuullisena jalostusohjeen mukaisesti uusintayhdistelmien kieltämisellä.

Käyttäytyminen ja luonne

Jalostussuositus: vihaista tai SKL:oon raportoitua vihaista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Terveys ja lisääntyminen

Ruotsinlapinkoirilla on yleensä hyvät lisääntymisominaisuudet; keinosiemennykset ja keisarileikkaukset ovat melko harvinaisia. Erinomaista kykyä lisääntyä luonnollisesti tulisi vaalia myös tulevaisuudessa.

Ulkomuoto

Osallistuminen tuomarinkoulutuksiin rodun osalta.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Pieni rotu, jossa kapea jalostuspohja on suurin uhka rodulle. Rodun yleistyessä mahdollisuutena

geenipoolin monipuolistuminen rodun suosion kasvaessa perusterveyden ja harrastusominaisuuksien

myötä. Mahdollisuus on saada erilaista variaatiota tuontien avulla.

Varautuminen ongelmiin

Tiivis yhteistyö kasvattajien kesken sekä rodun kotimaahan on tärkeää jalostuspohjan laajentamiseksi.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2025–2029	Tiedottaminen terveystutkimusten lisäämiseksi
2025–2029	Tiivistää yhteistyötä rodun kotimaahan sekä muihin rotua kasvattaviin maihin
2028	uudet/päivitetyt jäsenkyselyt käyttäytymisestä, terveydestä ja lisääntymisominaisuuksista seuraavaa JTO:ta varten
2029	JTO päivitys vuosille 2030–2034

7. LÄHTEET

Lappalaiskoirat ry

Lappalaiskoirat ry:n luonne- ja terveystutkimus

Kysely ruotsinlapinkoirakasvattajille marraskuu 2023

Rasspecifik avelsstrategi (RAS) för Svensk lapphund

KoiraNet-jalostustietokanta

SKK – Avelsdata

NKK Dogweb

Svenska Hundraser ett kulturarv/Åsa Lindholm, Ruotsin Kennelliiton ulkomuototuomarikonferenssin 2022 materiaali

8. LIITTEET

Lappalaiskoirat ry:n liite pennun kauppakirjaan.

Lappalaiskoirat ry

LIITE SOPIMUKSEEN KOIRAN KAUPASTA

Koiran nimi: _____
Rekisterinumero: _____
Tunnistusmerkintä: _____
Sukupuoli: _____
Syntymäaika: _____

Kuten kaikilla koiraroduilla, myös lappalaiskoirilla (lapinporokoiraa, ruotsinlapinkoira, suomenlapinkoira) esiintyy joukko periytyviä vikoja ja sairauksia. Suurimmaksi osaksi periytyminen tapahtuu resessiivisesti eli piilevästi. Nimitys jo paljastaa, ettei tällaisen taipumuksen kantajayksilöä voida tunnistaa sen ulkoasun perusteella.

Vastuuntuntoinen kasvattaja käyttää jalostukseen vain terveeksi todettuja yksilöitä. Siitä huolimatta saattaa tapahtua, että kaksi tervettä siitoskoiraa, jotka kantavat piilevänä samaa sairaustaipumusta, paritetaan keskenään ja tulokseksi saadaan sairas tai sairastuva yksilö.

Usein nämä piilevästi periytyvät sairaudet puhkeavat vasta, kun koira on jo ohittanut pentu- ja nuoruusiän. Ostajan tulee ottaa huomioon, että hän pennun hankkiessaan ostaa sen siinä kunnossa kuin se luovutushetkellä on.

LAPPALAISKOIRILLA ESIINTYVIÄ SAIRAUKSIA OVAT MM.

SILMÄSAIRAUDET

Katarakta (harmaakaihi)

Katarakta pitää sisällään useammanlaisia näkökykyä haittaavia sairauksia, joissa linssin läpinäkyvyys häviää osittain tai kokonaan. Perinnöllisen harmaakaihin eri muotoja ovat posterior polaarinen, kortikaalinen, nukleus, synnynnäinen tai totaali (= silmätarkastuslomakkeella rastitettuna kohdat kortikaali ja nukleus) katarakta. Muutoksia todetaan yleensä molemmissa linsseissä. Jos linssit samentuvat täysin, sokeutuu koira samalla. Harmaakaihi kehittyy useimmiten aikuisiällä.

PRA (retinan degeneraatio)

Verkkokalvon asteittainen surkastuma, joka periytyy resessiivisesti. Kantajat ovat ilmiänsuhtaan PRA:n suhteen terveitä. Sairailla yksilöillä näkö rupeaa heikkenemään asteittain verkkokalvorappeuman edetessä, ensimmäisenä oireena on hämäräsokeus. Sairailla koirilla voidaan silmän sähköisessä tutkimuksessa ERG:ssä havaita muutokset jo ennen verkkokalvomuutoksia. PRA:sta esiintyy useita eri muotoja ja lappalaisroduilla on olemassa geenitesti kahteen muotoon: prcd-PRA (yleisin muoto, esiintyy kaikilla kolmella lappalaisrodulla) sekä IFT122-PRA (esiintyy erityisesti lapinporokoirilla).

RD (retinan dysplasia)

Verkkokalvon vajaakehitys on synnynnäinen silmän kehityshäiriö, jossa on eri vakavuusasteisia häiriöitä, lievästä paikallisista verkkokalvon poimuista sokeutta aiheuttaviin suuriin muutoksiin (merkitään lyhenteillä MRD lievä, GRD keskivaikea tai TRD vaikea). Nämä muutokset voidaan todeta jo pennuilla.

PHTVL/PHPV (persist. hyperpl. tunika vaskulosa lentis/primaari vitreus)

Silmäsairaus, jossa linssin ja silmänpohjan välinen sikiökautinen verisuoni ei ole normaalisti surkastunut.

Sairaudessa on eri asteita (1-6) pienistä kauneuspilkuista sokeutta aiheuttaviin muutoksiin. Sairaudesta annetaan lopullinen lausunto aikuiselle koiralle.

PPM (persistent pupillary membrane)

Iiriksen l. värikalvon kehityshäiriö, jossa mustuaisen avautuminen ei ole ollut täydellistä, vaan värikalvolta lähtee rihmoja joko linssiin, sarveiskalvoon tai toiseen kohtaan värikalvoa. Muutokset yleensä ovat lieviä, eivätkä aiheuta yleensä oireita.

Glaukooma

Glaukooma eli silmänpainetauti on ryhmä sairauksia, joissa silmän liian korkea sisäinen paine estää näköhermon ja verkkokalvon normaalin toiminnan. Glaukooma on seurausta silmän sisäisen kammionesteen tuoton ja ulosvirtauksen epätasapainosta. Koiran glaukooman pitkäaikaisennuste on huono ja glaukooma onkin yksi tavallisimmista sokeuden aiheuttajista aikuisella koiralla. Glaukoomaa ehkäistään tutkimalla silmänpainetta, sekä silmien etukammion rakennetta gonioskopiatutkimuksella.

Lisäksi lappalaisroduilla on satunnaisesti diagnosoitu harvinaisempia silmäsairauksia kuten keratiitti ja näköhermon coloboma.

MUITA VIKOJA JA SAIRAUKSIA

Lonkkaniveldysplasia

Lonkkanivelen kehityshäiriö ja muut luuston kehityshäiriöt, jotka tutkijoiden mukaan ovat osin perinnöllisiä, osin hankittuja ja joiden vaikeusasteet vaihtelevat. Yleensä ne eivät vaikeuta normaalia elämää, paitsi hyvin vaikea-asteisena, jolloin ne saattavat aiheuttaa kipuja. Ylipaino pahentaa oireita.

Kyynärnivelen kasvuhäiriöt

Kyynärniveldysplasia (puhekielessä kyynärvika) voidaan jakaa useaan eri muotoon, joiden taustalla on kyynärnivelen nivelpintojen epäyhdenmukaisuus. Periytymistapa on epäselvä. Oireet alkavat keskimäärin 4 - 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Kyynärnivelet arvioidaan asteikolla 0-3 joista 0 = ei muutoksia ja 1-3 eriasteisia nivelrikkomuutoksia. Kyynärnivelen kasvuhäiriötä hoidetaan useimmiten lääkityksellä, painonhallinnalla ja sopivalla liikunnalla sekä niveltä tukevilla valmisteilla. Leikkauksilla voidaan poistaa mm. irtopaloja nivelestä sekä siistiä nivelpintojen rosoisuutta.

Polvilumpion sijoiltaan meno (patellaluksaatio)

Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Lievemmat asteet ovat yleensä oireettomia. Vaikeampiasteiset vaativat leikkaushoitoa.

Spondyloosi

Spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai -siltoja. Selkärankaan muodostuneet luupiikit ja silloittumat voivat aiheuttaa koiralle vaihtelevanasteisia oireita kuten jäykkyyttä, ontumista, epämääräisiä selkäkipuja ja hyppämishaluttomuutta.

Välimuotoinen lanne-ristinikama

Välimuotoinen lanne-ristinikama (lumbosacral transitional vertebra, LTV) on yleinen synnynnäinen ja perinnöllinen nikamaepämuodostuma, jonka periytymismekanismia ei tunneta. LTV altistaa lanne-ristiluuliitosalueen varhaiselle rappeutumiselle, minkä seurauksia voivat olla takaselän kivut ja pahimmassa tapauksessa takajalkojen halvausoireet.

Nikamaepämuodostumat

Selkärangan nikamien epämuodostumia (vertebral anomaly, VA) esiintyy useilla koiraroduilla. Kipuja tai neurologisia ongelmia esiintyy, jos epämuodostuneet nikamat painavat selkäydintä.

Olkanivelen osteokondroosi

Osteokondroosi (OC) on kasvuhäiriö, jossa ruston alainen luutuminen epäonnistuu, ja tämä aiheuttaa kyseiseen kohtaan rustovaurion. Osteokondroosi on monigeeninen perinnöllinen sairaus, jonka puhkeamiseen vaikuttaa geenien lisäksi monia tekijöitä (nopea kasvu, liiallinen ruokinta ja ylipaino, fyysinen trauma, verenkiertohäiriö ja hormonaaliset tekijät), jotka eivät kuitenkaan koskaan yksinään aiheuta osteokondroosia.

Epilepsia

Kaatumatauti on aivojen sähköisen toiminnon häiriö, joka ilmenee eriasteisina kohtauksina koirilla. Aidon epilepsian synty tapa ei ole täysin selvillä. Epileptiset kohtaukset voivat johtua myös muista sairauksista tai tekijöistä. Diagnoosin teko on pitkälti muiden kohtauksia aiheuttavien tekijöiden poissulkemista. Toistuviin kohtauksiin aloitetaan säännöllinen lääkityshoito.

Kilpirauhasen vajaatoiminta (hypotyreoosi)

Hypotyreoosi tarkoittaa häiriötä kilpirauhasen tyroksiinin tuotannossa. Kilpirauhanen ei kykene valmistamaan tyroksiinia riittävästi. Oireisto voi olla hyvin monenlaista. Aineenvaihdunnan häiriöt näkyvät mm. alentuneena kylmän sietona ja lihomisena. Turkin laatu huononee ja kuivuu, eikä se vaihdu normaalisti. Sairauteen on olemassa lääkityshoito.

Addisonin tauti

Lisämunaiskuoren tuhoutuminen tai toimimattomuus aiheuttaa vajaatoiminnan oireita eli Addisonin taudin. Tautia todetaan nuorilla ja keski-ikäisillä (2-4-vuotiailla) koirilla, nartuilla uroksia enemmän. Yleisiä oireita ovat oksentelu, ripuli, ruokahaluttomuus, vatsakipu ja painon menetys. Addison-sairas koira voi olla väsynyt ja haluton, myös tärinää, lihasheikkoutta ja lihaskipuja voi esiintyä. Sairauteen on olemassa lääkityshoito. Ei yleisesti esiintyvä sairaus.

Cushingin tauti

Lisämunaaisen kuorikerroksen liikatoiminta. Taudin oireet johtuvat liiallisesta kortisolintuotannosta. Syynä on useimmiten aivolisäkkeen hyvälaatuinen kasvain tai lisämunaaisen kuorikerroksen kasvain. Yleisiä oireita ovat iho-oireet, lisääntynyt juominen ja virtsaaminen, läähätys, väsymys, apeus, kiimahäiriöt, lisääntynyt ruokahalu ja infektioherkkyys. Sairauteen on olemassa lääkityshoito. Ei yleisesti esiintyvä sairaus.

Pompen tauti (glykogeenin kertymäsairaus, GSD II)

Koirilla Pompen tauti ilmenee mm. hidastuneena kasvuna, toistuvana liman oksentamisena, etenevänä lihasheikkoutena ja jatkuvana läähätyksenä. Tautiin liittyy myös käänteisvirtaus ruuansulatuskanavassa, johtuen laajentuneesta ruokatorvesta sekä sydänpoikkeavuuksia. Sairauden ensioireet puhkeavat n. seitsemän kuukauden ikäisillä pennuilla. Koska sairaus on etenevä, siitä kärsivät koirat joko kuolevat tai lopetetaan yleensä ennen kahden vuoden ikää. Koirien Pompen tautiin ei ole hoitoa. Sairauteen on olemassa geenitesti.

DM (degeneratiivinen myelopatia)

Degeneratiivinen myelopatia on perinnöllinen etenevä selkäytimen rappeumasairaus, joka johtaa koiran takapään heikkouteen ja myöhemmin mahdollisiin halvausoireisiin tyypillisesti 8 - 14-vuotiailla koirilla. Oireet alkavat takaraajojen koordinaatiohäiriöillä, jotka pahenevat 6 - 12 kk kuluessa johtaen takaraajojen halvaukseen. Sairauteen on olemassa geenitesti.

Allergiat

Yksilön peritty kyky muodostaa vasta-aineita on heikentynyt. Allergiaoireet eri yksilöillä voivat olla hyvin vaihtelevia. Myöskään samalla yksilöllä oireet ja allergiatilanne eivät pysy muuttumattomina vaan koira voi herkistyä uusille aineille tai elimistö voi oppia sietämään joitain aineita paremmin. Oireiden voimakkuus ja hoidon tarve ovat yksilöllisiä. Allergiat voivat aiheuttaa iho-ongelmien lisäksi myös korva- ja suolisto-oireita. Allergian tutkimuksen ja hoidon kustannukset vaihtelevat muutamasta kymmenestä eurosta satoihin euroihin vuodessa. Ennen kuin ihottumaa aletaan hoitaa allergiana, täytyy sulkea pois muut ihosairaudet ja mahdolliset loiset. Lappalaiskoirilla allergiat ovat melko harvinaisia.

Purentaviat

Ylä- tai alapurenta. Purentavirhe ei yleensä haittaa koiraa itseään. Harvinaiset vaikeat purentaviat, jolloin esimerkiksi koiran kulmahampaat pureutuvat ikeniin, vaativat lääkärin hoitoa.

Häntämutka

Nikamavika hännässä on yleensä todettavissa jo luovutusiässä (myydään halvemmalla tai palautetaan osa kauppahinnasta). Yleensä harmiton eikä vaadi toimenpiteitä. Häntämutkaa ei pidä sekoittaa sallittuun paimenkoukkuun/J-koukkuun.

Kivesvikaisuus

Toisen tai molempien kivesten puuttuminen, todetaan viimeistään 1-vuotiaana. Palautetaan Kennelliiton suosituksen mukaan 20 % kauppahinnasta (mikäli tätä ei ole huomioitu kauppahinnassa, jolloin asiasta on oltava merkintä kaupakirjassa).

Napatyrä

Usein todettavissa jo luovutushetkellä. Yleisimmät napatyrät ovat rasvakudosta sisältäviä ja sulkeutuneita, niistä ei ole mitään terveydellistä haittaa koiralle eikä leikkausta tarvita. Jos napatyrästä kehittyy terveydellinen riski (eli kyseessä ohutsuolta sisältävä varsinainen tyrä), suositellaan koiralle leikkaushoitoa.

MYYJÄ VAKUUTTAA, ETTÄ LUOVUTUSHETKELLÄ PENTU ON
HÄNEN TIETÄMYKSENSÄ MUKAAN TERVE.

Ostaja suostuu siihen, että koiran profiilin saa merkitä julkiseksi Lappalaiskoirat ry:n
Lappalaiskoiratietokannassa (<http://terveys.lappalaiskoiragalleria.org/>):

Kyllä ☐

Ei ☐

Aika ja paikka: _____

Myyjän allekirjoitus

Myyjän nimenselvennys

Ostajan allekirjoitus

Ostajan nimenselvennys